

ค้นหาความหมายของชีวิตที่ดี กับ อมาร์ตยา เซ็น

ชร ปีติศล

คณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์

14 มกราคม 2562

ขยับเขย่า แนวคิดด้านการพัฒนา

โครงสร้างบทความ

1. บทสำรวจโดยสังเขปของงานชิ้นสำคัญของเซ็น
 - การพัฒนาคือการสร้างเสรีภาพ (Development as Freedom)
 - แนวคิดเรื่องความเป็นธรรม (The Idea of Justice)
2. อธิบายแนวคิดสำคัญของเซ็น
 - Capability Approach
 - ความเหลื่อมล้ำ
 - ประชาธิปไตย
3. การประยุกต์ใช้และข้อวิพากษ์ต่อแนวคิดของเซ็น
 - ความท้าทายในการประยุกต์ใช้ Capability Approach
 - ข้อวิพากษ์ต่อแนวคิดของเซ็น

บริบทบนเส้นทางวิชาการ

- เกิดที่ West Bengal
 - Childhood experiences witnessing Great Famine and sectoral conflicts
- PhD in Economics and Philosophy (Cambridge)
- Fellow and Master of Trinity College, now Thomas W. Lamont Professor at Harvard
- Nobel Price in Economics 1998
- Works on welfare economics, development economics, philosophy, and politics

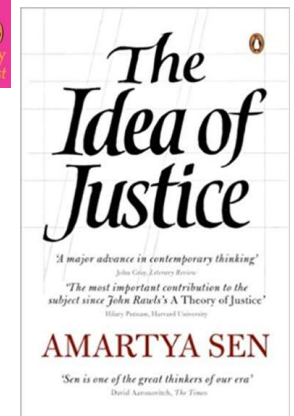
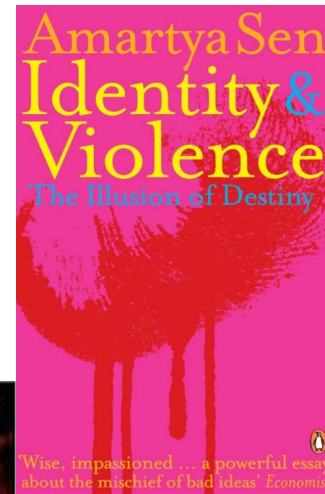
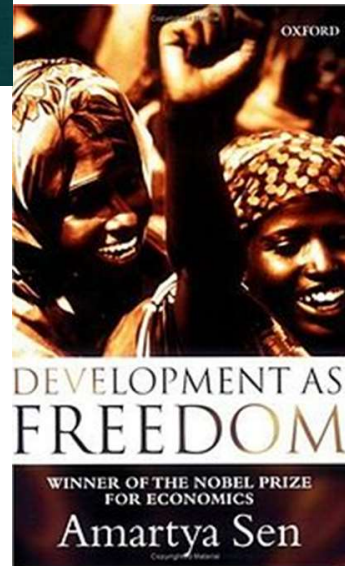
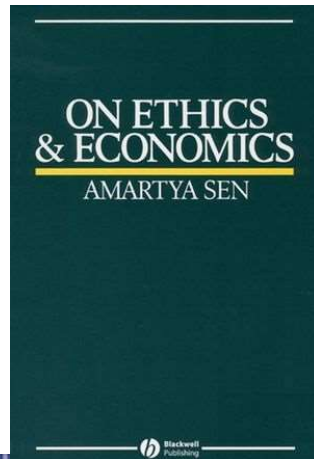
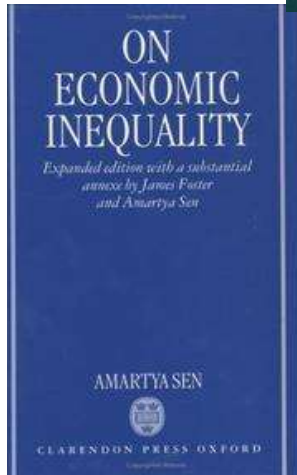
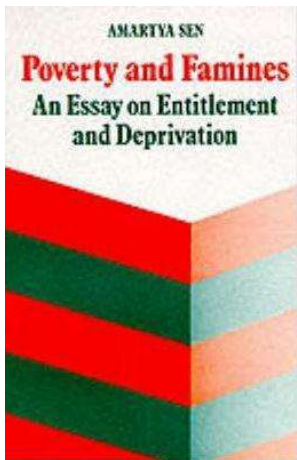

- “I was born in a University campus and seem to have lived all my life in one campus or another”.

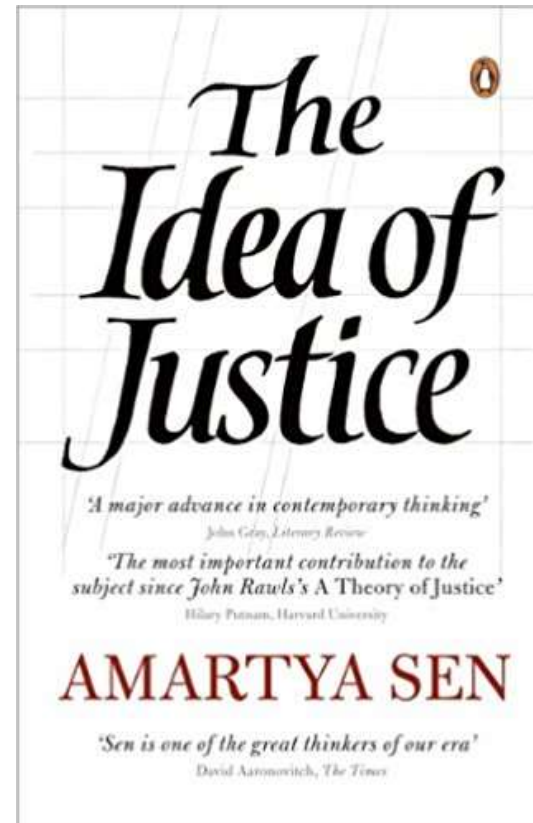
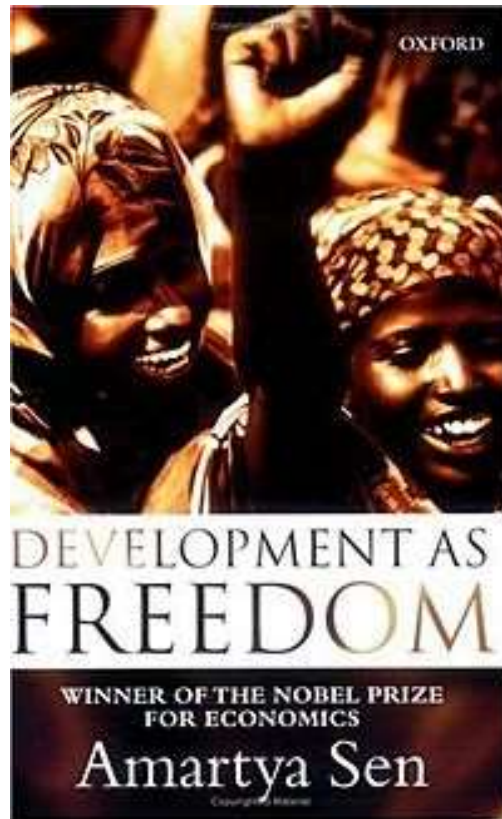
Amartya Sen

บทความโดยสังเขป

- บริบทบนเส้นทางวิชาการ

บทสำรวจโดยสังเขป

การพัฒนาคือการสร้างเสรีภาพ (Development as Freedom)

- ความหมาย (ใหม่) ของการพัฒนา
 - ภายใต้อิทธิพลที่การพัฒนาเน้นการสร้างรายได้ และปัญหาการได้อย่างเสียอย่าง
 - การพัฒนาเป็นมากกว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่คือ “การสร้างเสริมเสรีภาพให้กับผู้คน เพื่อให้พวกเขาสามารถดำเนินชีวิตไปในทางที่ตนเองให้คุณค่าได้”
 - การขจัดภาวะไร้เสรีภาพ (unfreedom)
 - เสรีภาพในการกำหนดชีวิตตัวเอง
 - เสรีภาพในการมีชีวิตที่ดี
- ประโยชน์ของมุมมองแบบเสรีภาพ: การวัดผล และการเปลี่ยนแปลงกระบวนการ

การพัฒนาคือการสร้างเสรีภาพ (Development as Freedom)

- บทบาทของเสรีภาพ
 - บทบาทในตัวเอง (intrinsic)
 - ความยากจนและอดอยาก การเสียชีวิตก่อนเวลาอันควร การไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ และการถูกรีดรอนสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก ย่อมทำลายคุณภาพชีวิตมนุษย์โดยตรง
 - บทบาทในฐานะเครื่องมือ (instrumental)
 - แข่งมุมมองที่ว่าพัฒนาเป็นเรื่องของการได้ข้อเสียอย่าง (trade-off)
 - ตัวอย่าง การเมืองกับการพัฒนา สวัสดิการกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ
 - บทบาทในการสร้างคุณค่า(constructive)
 - การแสวงหาคูณค่าร่วมในสังคมต่างๆควรเป็นกระบวนการที่สมาชิกของแต่ละสังคมต้องร่วมดำเนินการกัน

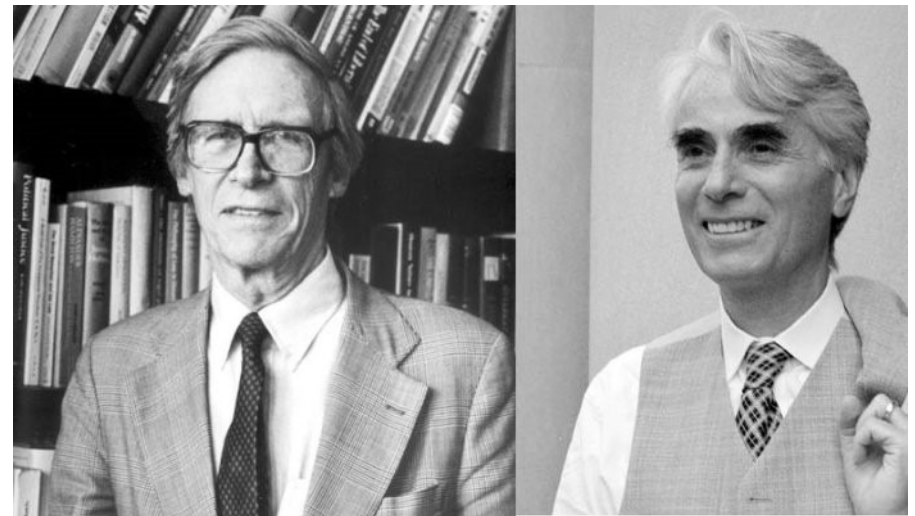
Development as Freedom

- Instrumental value ของนโยบายสวัสดิการ

การพัฒนาคือการสร้างเสรีภาพ (Development as Freedom)

- กรอบการวิเคราะห์
 - ข้อจำกัดของอรรถประโยชน์นิยม (utilitarianism) และอิสรมนิยม (libertarianism)
 - Utilitarianism: ผลลัพท์นิยม การปรับตัว และการไม่สามารถเปรียบเทียบได้
 - Libertarianism: กฎเกณฑ์นิยม การไม่ใส่ใจกับผลลัพท์
 - Capability Approach
 - พยายามก้าวข้ามข้อจำกัด และเน้นใส่ใจกับชีวิตที่เป็นอยู่จริง

แนวคิดเรื่องความเป็นธรรม (The Idea of Justice)

- สร้างกรอบคิดทางปรัชญาให้กับแนวคิดทั้งหมดของเซ็น
- แนวคิดความเป็นธรรมโดยเปรียบเทียบ (comparative justice)
 - แย้งกับแนวคิดความเป็นธรรมโดยสมบูรณ์ (transcendental justice) โดยเฉพาะของ Rawls
 - มุ่งเสนอคุณลักษณะสังคมที่เป็นธรรม รวมทั้งเสนอชุด "สถาบัน" (institutions) ที่มาพร้อมกับสังคมที่เป็นธรรม
 - ข้อจำกัด Infeasible & Redundancy
 - แนวคิดความเป็นธรรมโดยเปรียบเทียบ และความสนใจกับสภาพชีวิตที่แท้จริง (actual living)
 - คาร์ล มาร์กซ อัดัม สมิธ และจอห์น สจวร์ต มิลล์
 - นักคิดเหล่านี้ล้วนมุ่งความสนใจไปที่การจัดความไม่เป็นธรรมที่พวกเขามองเห็น

แนวคิดเรื่องความเป็นธรรม (The Idea of Justice)

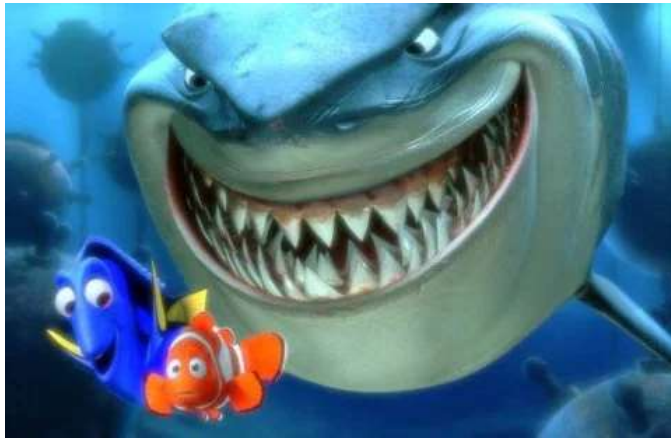
- เหตุผลของความเป็นธรรม
 - กระบวนการใช้เหตุผลนั้นเป็นสิ่งที่ขาดไปไม่ได้เลยหากสมาชิกสังคมจะสามารถร่วมกันตัดสินใจเพื่อเลือกเส้นทางสู่ความเป็นธรรม
 - ความเป็นกลาง (objectivity)
 - โยงกับการได้มาซึ่งความเป็นธรรมผ่านเหตุผล
 - ความเป็นกลางล้วนต้องมาจากการที่เราใช้เหตุผลหลากหลายมาตั้งคำถามซ้ำแล้วซ้ำเล่ากับสิ่งที่เราเลือก
 - ความหมายของเหตุผลต้องไม่คับแคบ
 - Rational economic man
 - ความเป็นพหุนิยมของเหตุผล

แนวคิดเรื่องความเป็นธรรม (The Idea of Justice)

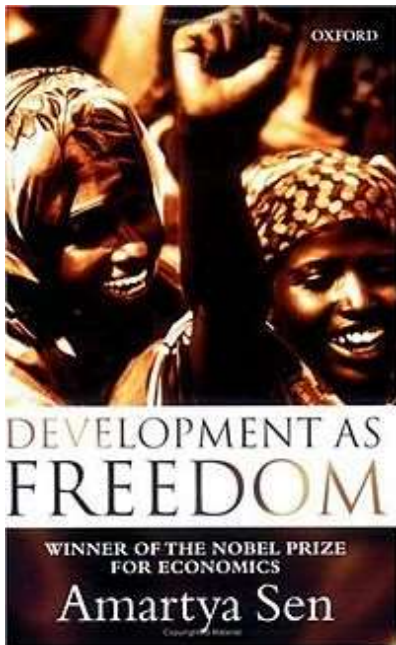
- แนวทางการสร้างความเป็นธรรม
 - สนใจทั้งนิติ (กฎหมาย) และนัยยะ (ผลกับชีวิตคน)
 - การแสวงหาทางเลือกร่วมกันผ่านกระบวนการ public reasoning
 - แนวคิดความเป็นธรรมแบบพหุนิยม

นิติ (niti) และนัยยะ (nyaya)

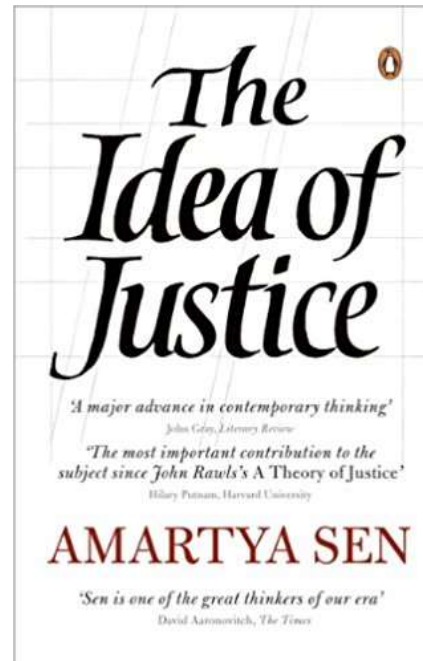
แง่มุมของนิตินั้นมุ่งสร้างกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการกระทำที่ถูกต้อง แต่แง่มุมของนัยยะสนใจกับผลจากการสร้างความเป็นธรรม โดยเฉพาะกับชีวิตของผู้คน

Development as Freedom และ The Idea of Justice

- การพัฒนาคือการสร้างเสรีภาพ
 - กำจัด Unfreedom
- บทบาทของเสรีภาพ
 - Intrinsic, instrumental, Constructive
- กรอบการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมมิติของชีวิต
 - มากกว่า Utility และ Liberty

- การมองความเป็นธรรมโดยเปรียบเทียบ (comparative justice)
- ความเป็นกลางกับความเป็นธรรม
- การสร้างความเป็นธรรม
 - สนใจทั้งกฎเกณฑ์และผลกับชีวิตคน
 - กระบวนการ public reasoning
 - ความเป็นธรรมแบบพหุนิยม

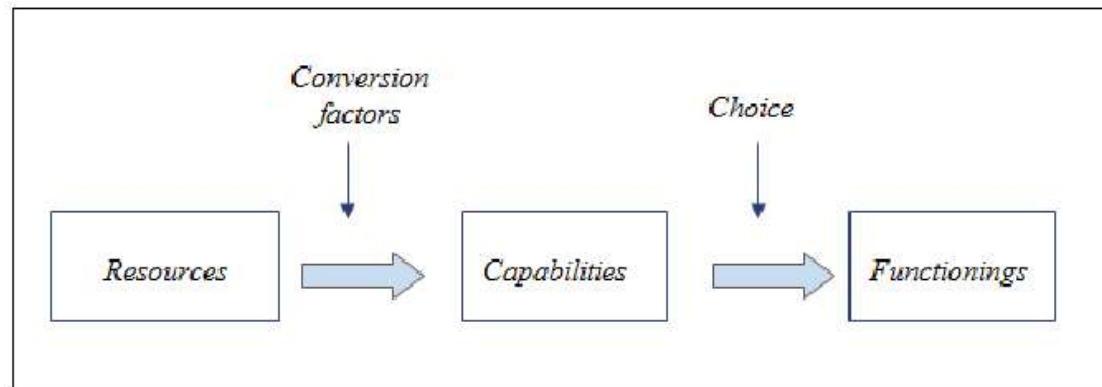
Capability Approach

กรอบคิดเรื่องสมรรถภาวะ (Capability Approach)

- กรอบในการมองคุณภาพชีวิตและการพัฒนา
 - ให้ความสนใจสภาพที่เป็นอยู่จริงของชีวิตมนุษย์
- การพิจารณาคูณภาพชีวิตไม่สามารถดูได้แค่จากผลลัพธ์หรือการครอบครองทรัพยากร แต่ต้องพิจารณา
 - ความหลากหลายในชีวิตมนุษย์แต่ละคน
 - สภาพแวดล้อมในทางการเมืองและวัฒนธรรม
 - โอกาสของมนุษย์ในการเข้ามีส่วนร่วมกำหนดความเป็นไป

กรอบคิดเรื่องสมรรถภาวะ (Capability Approach)

- **สถานะ (Functioning)** คือการได้รับมาซึ่งสิ่งที่มนุษย์ให้คุณค่าในการทำได้หรือเป็นได้
- **สมรรถภาวะ (Capability)** คือสภาพที่สะท้อนความสามารถของมนุษย์ในการได้มาซึ่งสถานะที่ตนให้คุณค่า

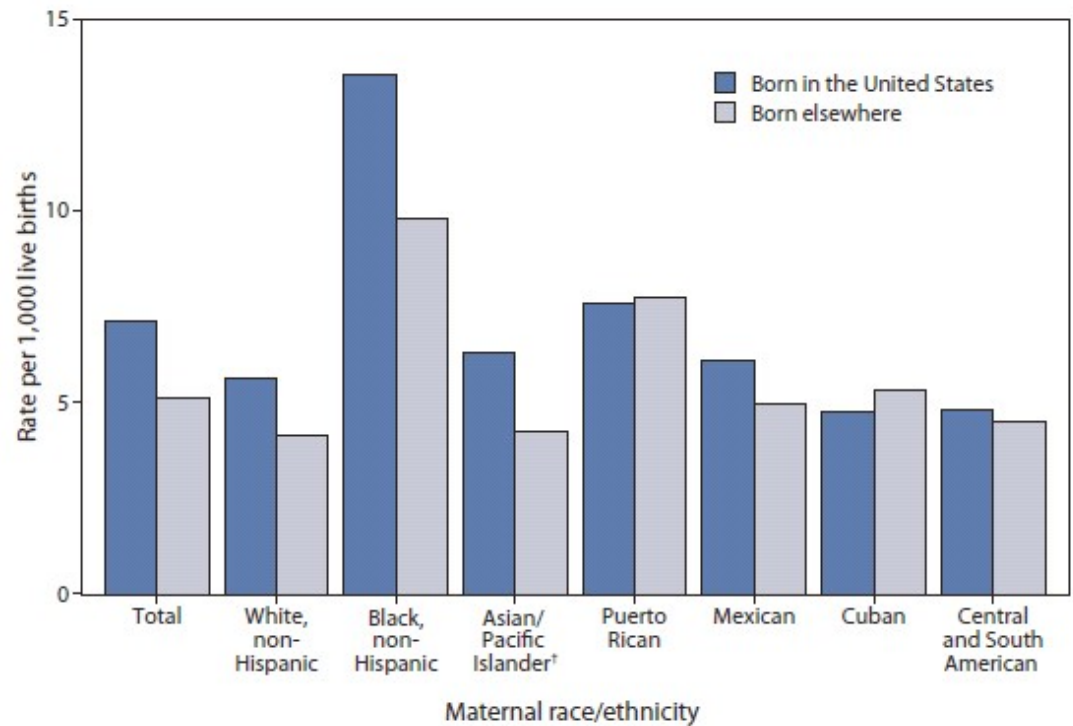

กรอบคิดเรื่องสมรรถภาวะ (Capability Approach)

- แก่นมุมสำคัญ
 - สนใจกับทั้ง Well-Being และ Agency (มิติของการเป็นตัวแทน)
 - การประยุกต์ใช้ผ่านการให้สมาชิกสังคมเลือกร่วมกันผ่านกระบวนการปรึกษาหารือถึงชุดสมรรถภาวะที่ให้คุณค่า
 - เช่นปฏิเศชจะกำหนดชุดสมรรถภาวะที่ควรให้คุณค่า

แนวคิดสำคัญ (2) ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ

- ความยากจนในฐานะการขาดหายไปของ capability (capability deprivation)

แนวคิดสำคัญ (2) ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ

- มองความเหลื่อมล้ำแบบพหุนิยม
 - ทั้งแนวคิดอรรถประโยชน์นิยม หรือแนวคิดอิสรมนิยม ก็ล้วนมีฐานมาจากการพยายามแสวงหาความเท่าเทียมในทางใดทางหนึ่ง
 - ความหมายของความเท่าเทียมในหลากหลายมุมมองและหลายมิติควรถูกพิจารณาไปพร้อมกัน
 - ไม่มองเพียงแต่ความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้หรือความมั่งคั่งเท่านั้น แต่รวมถึงสถานะเช่นการขาดงานทำหรือการไม่รู้หนังสือ
 - ขั้นตอนของสิทธิพื้นฐาน และขั้นตอนการเปลี่ยนทรัพยากรที่มีเป็น โอกาส
- คำนี้ถึงความเป็นไปได้ที่การสร้างความเท่าเทียมในขั้นตอนหนึ่งอาจสร้างความไม่เท่าเทียมในอีกขั้นตอน
 - ตัวอย่าง ระยะเวลาการสอบของเพศหญิงและชาย

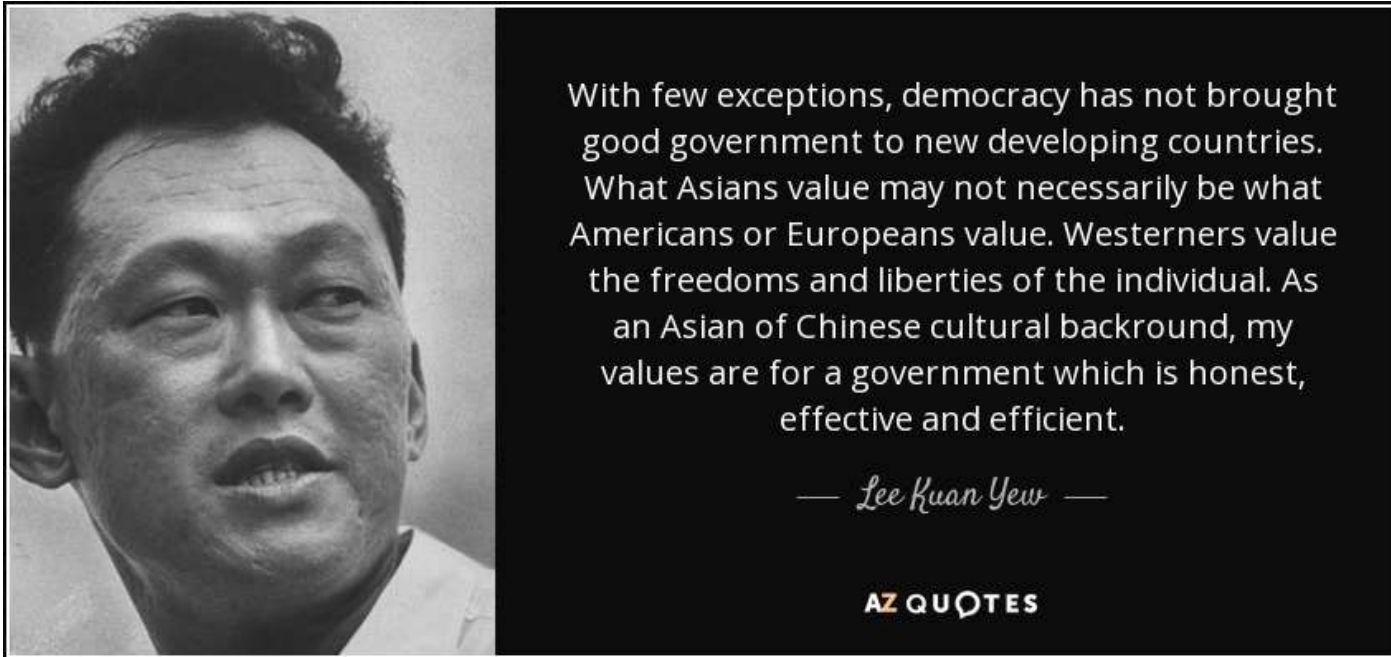
แนวคิดสำคัญ (3) ประชาธิปไตย

- การปกครองที่สนใจความเห็นของประชาชน และกระบวนการปรึกษาหารือ จึงไม่ใช่แนวคิดที่จำกัดอยู่แต่ในตะวันตก
- บทบาทของประชาธิปไตยในฐานะเสรีภาพในตัวเอง และเครื่องมือส่งเสริมเสรีภาพ
- ประชาธิปไตยในฐานะกระบวนการสร้างคุณค่า

แนวคิดสำคัญ (3) ประชาธิปไตย

- The myth of Asian Value

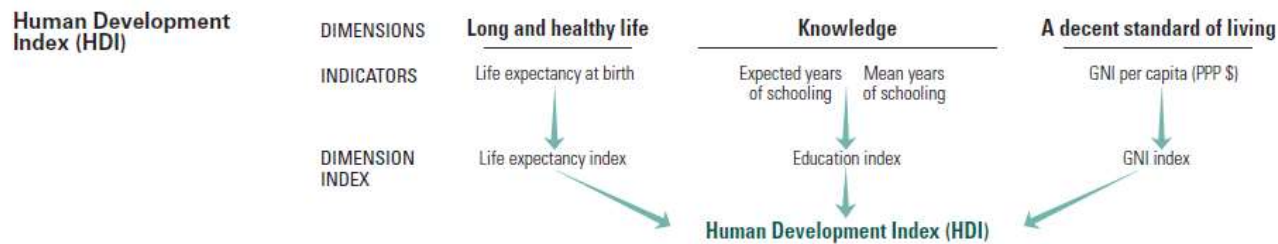
การประยุกต์ใช้แนวคิดของเซ็น

- ความยากลำบากในการประยุกต์ใช้แนวคิดของอามาร์ตยา เซ็น อยู่ที่การเลือกชุดสมรรถภาพมาประกอบการวิเคราะห์
 - การเลือกบนฐานของทฤษฎีทางวิชาการ (นุสบอรัม)
 - การเลือกผ่านการมีส่วนร่วมจากระดับฐานราก
 - การเลือกบนฐานของการสำรวจเชิงประจักษ์ (empirical works)
- แต่ยังไม่มียุทธวิธีไหนสมบูรณ์ได้เท่าที่เซ็นต้องการ

การประยุกต์ใช้แนวคิดของเซ็น

- การประยุกต์ใช้แนวคิดของอมาร์ตยา เซ็น
 - ตัวอย่างการประยุกต์ใช้เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความยากจน: Human Development Index

- ตัวอย่างการประยุกต์ใช้เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความยากจน : Multi-dimensional poverty index
- แต่ยังคงขาดการประยุกต์กับการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำ
 - ความยากของการเลือกมิติ และการขาดหายของข้อมูล

การประยุกต์ใช้แนวคิดของเซ็น

- Multi-dimensional poverty index

Dimensions of poverty	Indicator	Deprived if...	Weight
Education	Years of Schooling	No household member has completed five years of schooling.	1/6
	Child School Attendance	Any school-aged child is not attending school up to class 8.	1/6
Health	Child Mortality	Any child has died in the family.	1/6
	Nutrition	Any adult or child for whom there is nutritional information is malnourished.	1/6
Living Standard	Electricity	The household has no electricity.	1/18
	Improved Sanitation	The household's sanitation facility is not improved (according to MDG guidelines), or it is improved but shared with other households.	1/18
	Improved Drinking Water	The household does not have access to improved drinking water (according to MDG guidelines) or safe drinking water is more than a 30-minute walk from home, roundtrip.	1/18
	Flooring	The household has a dirt, sand or dung floor.	1/18
	Cooking Fuel	The household cooks with dung, wood or charcoal.	1/18
	Assets ownership	The household does not own more than one radio, TV, telephone, bike, motorbike or refrigerator and does not own a car or truck.	1/18

ข้อวิพากษ์ต่อแนวคิดของเซ็น

- ความยากลำบากในการนำไปใช้จริง โดยเฉพาะการหาชุดสมรรถภาวะเพื่อประกอบการวิเคราะห์
- มุมมองแบบเสรีนิยมที่เน้นการวิเคราะห์ในระดับบุคคล
 - ละเลย Group-level capabilities
 - ไม่คำนึงถึงมุมมองแบบชุมชนนิยม (Communitarians' Irreducible Social Goods)
- การละเลยมิติด้านอำนาจและการครอบงำ
 - ความไร้เหตุผล
 - ความไม่เท่าเทียมทางอำนาจ และการครอบงำในกระบวนการพัฒนา